

FATTA EU

Lärarhandledning

FATTA EU

Om programserien

Fatta EU är tre 15-minutersprogram i grundläggande EU-kunskap för elever på högstadiet (12–15 år). Programmet leds av Leila Trulsen som får i uppdrag att lära sig och tittarna mer om EU. I uppdraget ingår att provjobba inom olika yrken kopplade till EU. Uppdragen kompletteras av statsvetaren Jenny Madestam som med hjälp av animationer fördjupar och förtydligar det aktuella ämnet.

Ett av programmen handlar om beslutsprocessen och hur EU fungerar. I detta program provjobbar Leila som lobbyist i Bryssel och får insyn i hur det verkligen går till. I de andra programmen tas mer aktuella frågor från olika perspektiv upp. Det handlar om asylpolitik, handel och demokrati.

Seriens avsnitt har följande rubriker:

- Beslutsprocessen
- Handel
- Samarbete

Titta gärna på de tre delarna i den ordningen eftersom de bygger på varandra. Varje avsnitt inleds med en vinjett med en kort introduktion till den historiska bakgrunden till varför EU finns och vad som är grundtankarna med samarbetet. Introduktionen som är cirka en minut lång repeteras i varje avsnitt. Förutom denna lärarhandledning finns även programmanus att ladda ned.

Fatta EU är en fristående fortsättning på serien *Fatta Sveriges demokrati* som behandlar Sveriges politiska system med vårt statskick och de politiska partierna. Till *Fatta Sveriges demokrati* finns en egen lärarhandledning.

Mål och syfte

”Människor har alltid varit beroende av att samarbeta när de skapar och utvecklar samhällen.” (Lgr11, Kursplan för samhällskunskap)

I programserien *Fatta EU* beskrivs det gigantiska samarbetet som vi kallar EU. Syftet med serien är att öka kunskaperna hos eleverna om hur och på vilket sätt EU påverkar oss i Sverige men även att vi som EU-medborgare kan påverka EU och de beslut som tas där.

Serien kommer att ge dina elever kunskaper om EU:s historiska bakgrund, vad de olika institutionerna heter och har för uppgifter. De kommer att lära sig om hur beslutsprocessen inom EU går till och hur lobbyister arbetar. De kommer att få kunskaper om de fyra friheterna och lära sig om vikten av ett fungerande europeiskt samarbete.

Programmen kan användas som en introduktion till avsnittet EU eller som ett komplement till din egen undervisning. Till varje program får du förslag på övningar knutna till kursplanens centrala innehåll och förmågor.

Om lärarhandledningen

Till varje avsnitt i serien finns en specifik handledning som innehåller:

- en beskrivning av avsnittets innehåll
- kopplingar till centralt innehåll i samhällskunskap för årskurs 7–9 (Lgr11) och vilka förmågor som tränas i avsnittets övningar
- lista med centrala begrepp från avsnittet
- förslag på hur ni i klassrummet kan arbeta med avsnittets innehåll

För repetition av avsnittens innehåll finns digitala quiz med svarsalternativ för direkt återkoppling (quizen finns på UR Skola). Övningarna för klassrummet är i övrigt tänkta för diskussion och fördjupning. Det finns även övningar att göra innan ni börjar titta på serien för att aktivera elevernas förkunskaper, tips på hur ni kan arbeta med begrepp och förslag på hur ni kan repetera momentet.

Så här kan ni arbeta med programmen

Två övningar som passar att göra innan ni börjar titta på programserien. Syftet med övningarna är att aktivera elevernas förkunskaper och skapa förförståelse inför arbetet med EU.

ÖVNING: VAD VET DU OM EU?

Övningen syftar till att aktivera elevernas förkunskaper om EU. Först på egen hand så att alla elever hinner reflektera individuellt, sedan med en kompis för att sedan ta del av resten av klassens samlade förkunskaper.

- A. Eleverna får sitta en liten stund och tänka efter (blunda om de vill). Be sedan eleverna att skriva ned alla ord som de kommer att tänka på eller rita enkla bilder av det som de ser framför sig. Här finns inga rätt eller fel!
- B. Eleverna får jämföra sina anteckningar med en klasskompis och prata om vad de har skrivit och ritat. Vill de ändra eller lägga till något? Finns det något som verkar vara extra viktigt? Be paren att välja tre saker.
- C. Samla klassens förkunskaper som nyckelord på tavlan. Prata om vad de redan känner till och vad som de behöver lära sig mer om.
- D. Om namnen på avsnitten inte redan finns med bland elevernas ord kan du lägga till dem: Beslutsprocessen, Handel och Samarbete. Vad tror eleverna att programmen kommer att ta upp?

ÖVNING: EU PÅ EN MINUT

Titta på seriens vinjett som är cirka en minut lång och börjar med svartvita bilder och orden ”Efter två världskrig...”. Ett tips är skapa ett klipp av vinjetten via klippfunktionen på UR Skola.

- A. Titta på vinjetten en gång och prata om innebörden av följande ord och begrepp:
- Världskrig
 - Trasats sönder
 - Säkra freden
 - Grundbult
 - Varor, tjänster, personer och kapital
 - Asylpolitik
- B. Titta på vinjetten en gång till och repetera tillsammans:
- Varför grundades EU?
 - Vad är den så kallade grundbulten i EU:s samarbete?
 - Hur många länder finns i EU?
 - När gick Sverige med?
 - Vad står förkortningen EU för?
- C. Pausa vinjetten vid bilden av flaggorna och namnen på alla medlemsländer. Prata om vilka länder som finns med och vilka som inte finns med där. Notera till exempel Norge och Storbritannien.

Att arbeta med begrepp

Programmen i serien *Fatta EU* innehåller en mängd olika begrepp och uttryck som är betydelsebärande och centrala för elevernas lärande. För att skapa förförståelse kan det vara bra att inför varje avsnitt låta eleverna arbeta med ordlistan som innehåller centrala begrepp från avsnittet. Beroende på hur långt dina elever har kommit i sin språkutveckling kan ni arbeta på olika sätt.

Innan ni tittar:

- Välj ut de ord som du tror att dina elever behöver förbereda sig med inför tittandet.
- Gå igenom orden tillsammans. Vilka är nya för eleverna? Vad betyder de? Vad skulle de kunna betyda? Låt gärna eleverna gissa sig till betydelsen.
- Kom tillsammans på meningar där orden ingår så att de får ett passande sammanhang.
- Hitta synonymer till orden.
- Ta hjälp av orden före tittandet för att fundera över vad programmet kan handla om.

Efter ni tittat:

- Titta på orden igen, efter tittandet. I vilket sammanhang användes orden?
- Sammanfatta avsnittet muntligt eller skriftligt med hjälp av de centrala begreppen.

Fler metoder för att arbeta med begrepp:

- Skapa minneskort för varje avsnitt där ordet står på ena sidan och förklaringen på den andra. Dessa kort kan sedan användas för att repetera hela momentet.
- Sätta in begreppet i en mening.
- Förklara begreppet utan att säga själva begreppet.
- Sortera begreppen. Vilka hör ihop och varför? Använd gärna begreppshierarkier. Välj ut överordnade begrepp ord som kan fungera som huvudrubriker. Sortera övriga begrepp under dessa.
- När ni har sett ett avsnitt kan du låta eleverna skapa sina begreppslistor och utifrån dem återberätta programmets innehåll med egna ord.

Så här kan ni repetera

Momentet kan avslutas med att ni använder de fakta och begrepp ni har arbetat med i en repetitionsövning. Några förslag på hur repetitionen kan ske:

- Samla nyckelord på tavlan: eleverna får i mindre grupper välja ett antal begrepp som de tycker är viktigast att känna till om EU. Sammanställ klassens ord gemensamt på tavlan och prata om hur de hänger ihop.
- Eleverna får skapa egna kunskapsspel (se övningen "Kampen om EU" nedan)
- Eleverna får titta på anteckningarna som de gjorde i övningen "Vad vet du om EU?" och fylla på med sina nya kunskaper.

ÖVNING: KAMPEN OM EU

Låt eleverna i mindre grupper konstruera egna kunskapsspel om EU.

- Frågekort: Eleverna får författa frågor och svar på lappar. De kan också använda minneskort (med begrepp på ena sidan och förklaringar på andra sidan) om de har arbetat med dessa under momentet.
- Eleverna får fritt skapa en EU-spelplan och bestämma spelregler och göra spelpjäser (kan vara sudd, gem eller dylikt). Ett alternativ är att kopiera en blindkarta av Europa på ett lite större och tjockare papper som spelplanen kan utgå efter. Tips: gör en bildsökning på nätet på "spelplan" för inspiration till vad den kan innehålla.
- När spelen är klara kan eleverna antingen spela sina egna spel eller byta med en annan grupp.

Material: Papper till spelplaner och frågekort, eventuellt tärningar.

AVSNITT 1

BESLUTSPROCESSEN

Om avsnittet

Plast är ett fantastiskt material, men är samtidigt en stor miljöbov. Av all plast vi använder är cirka 40 procent engångsprodukter, vilka vi kastar direkt efter användning. Och varje år så hamnar flera miljoner ton av plasten i våra hav.

Inom EU har man insett att detta är ett problem och vill få till en lag som förbjuder vissa engångsartiklar i plast. Men det är en lång process att få till en EU-lag, många ska tycka till och lagförslaget måste bollas fram och tillbaka mellan EU:s olika organ och länder innan det kan bli en lag.

Under tiden som lagförslaget behandlas så finns organisationer och företag på plats i Bryssel som försöka påverka makthavare och deras politiska beslut. Dessa kallas för lobbyister.

I detta avsnitt träffar Leila – Mauro och Jean-Pierre – som jobbar som lobbyister i EU. Och möter även upp EU-parlamentarikerna Max Andersson och Christofer Fjellner som har delade meningar kring den lobbyism som försiggår i Bryssel.

Jenny ger oss en lektion i hur en EU-lag blir till och ger oss en inblick i lobbyisternas arbete.

Kopplingar till läroplanen

Programmet knyter an till följande i det centrala innehållet i ämnet samhällskunskap:

- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.
- Individers och gruppers möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut.

Övningarna syftar till att utveckla följande förmågor:

- Söka information och värdera källornas relevans och trovärdighet.
- Reflektera över arbetssätt och beslutsprocesser.
- Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- Uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.

Ord och begrepp

Statsvetare	EU-parlamentet	Förhandla
Lagstiftning	Lagförslag	Ekonomiska särintressen
Engångsartiklar	Process	Allmänintresset
Påverka	EU-kommissionen	Perspektiv
Makthavare	Ministerrådet	Konsekvenser
Lobbyister	Ståndpunkt	Gehör
EU-val	Majoritet	

Repetera och diskutera

- Varför grundades EU?
- Varför är det viktigt att det lagstiftas på EU-nivå och inte bara i Sverige till exempel?
- Vad gör lobbyister? Hur tar programmet upp kritiken mot systemet med lobbyister?
- Beskriv vägen från förslag till lag inom EU. Vilka institutioner gör vad?
- Beslutsprocessen inom EU anses vara ganska krånglig. Håller eleverna med? Finns det någon poäng med den lite snåriga beslutsvägen inom EU? Jämför med beslutsvägen inom Sveriges riksdag.

Ta reda på mer

ÖVNING: KÄLLKRITIK

Var kan vi hitta fakta om EU? Låt eleverna leta efter olika slags källor och fundera över vilka källor som är tillförlitliga och resonera kring vad som gör en källa bra eller dålig.

Låt eleverna sedan leta reda på fakta om följande frågor:

- Vem är Sveriges EU-kommissionär?
- Vilka svenska partier finns representerade i EU-parlamentet?
- Hur många EU-parlamentariker har Sverige i EU-parlamentet?
- När är det val till EU nästa gång?
- Hur går EU-valet till?
- Hitta exempel på frågor som diskuteras just nu i EU.

Fördjupning

ROLLSPEL: PÅVERKA ELEVRÅDET!

För att konkretisera beslutsprocessen inom EU kan eleverna få spela ett rollspel där dramat flyttas från Bryssel till skolans värld. Några elever får spela elevrådsrepresentanter och övriga elever delas upp i ”lobbygrupper” som antingen är för eller emot ett förslag till förändring på skolan. Elevrådets förslag har i sin tur stor chans att påverka det slutgiltiga beslutet hos skolledningen.

Klassen delas i tre delar:

- Elevrådet
- Lobbygrupp FÖR
- Lobbygrupp MOT

Välj en eller flera frågor som ska diskuteras. Om ni väljer flera frågor kan det vara bra att skapa flera mindre lobbygrupper som får var sin fråga. Förslag på frågor:

- Totalförbud mot mobiler under skoltid
- Införande av helvegetarisk meny i skolmatsalen
- Förbud mot godis under skoltid
- Införande av obligatorisk skoluniform
- Förbud mot religiösa symboler i skolan

Lobbygrupperna får en stund att förbereda sig genom att leta fakta och formulera argument i de olika frågorna. Eleverna i lobbygrupperna kanske inte själva håller med om ståndpunkten i den grupp de tilldelats. Här gäller det att ändå vässa sina argument, ikläda sig rollen av förespråkare och vara beredd på motståndarnas argument. Eleverna som utgör Elevrådsgruppen i rollspelet behöver också förbereda sig genom att ta reda på fakta och argument inom de olika frågorna. Påminn eleverna om att vara källkritiska när de letar fakta och argument.

Tips:

- Tipsa gärna eleverna om att ge tyngd åt sina argument genom fakta och formuleringar i stil med "Forskning visar att ..." eller "Det finns exempel från andra länder som visar att ..."
- Om eleverna vill kan de göra enkla affischer med sitt budskap.

Rollspelet:

Lobbygrupperna får förslagsvis välja ett eller flera språkrör som får föra fram gruppens ståndpunkter till elevrådet som i sin tur har chans att ställa frågor. Elevrådet kan sedan förslagsvis lämna rummet en stund för enskild överläggning. De får sedan tillkännage vad de har kommit fram till och varför. Om de är oeniga kan de välja om de vill rösta inom gruppen.

Avsluta rollspelet med att reflektera över:

- Vad anser ni om systemet med lobbygrupper? Är det demokratiskt? Vilka för- och nackdelar finns?
- Hur var det att företräda en åsikt ni själva inte har? Kan en lära sig något av det? Vad i så fall?

AVSNITT 2

HANDEL

Om avsnittet

Handel och jakten på råvaror och produkter har startat konflikter och till och med krig mellan länder. Men den har också behållit fred. EU är ett exempel på det.

Efter andra världskriget så slöt sex länder ett avtal om att i största mån handla varor från varandra. Detta skulle leda till ett beroende men också en gemenskap mellan länderna som i sin tur skulle säkra freden. Det här var början till det som idag heter EU. Och sedan 1950-talet har antalet länder ökat och handeln blivit allt viktigare. Tullar och handelshinder har tagits bort och nu kan varor, tjänster, personer och kapital röra sig fritt mellan EU:s medlemsländer. På så sätt har EU blivit en av världens största ekonomier.

Men när handeln ökar så ökar även tillverkningen av varor, vilket leder till större miljöutsläpp från industrier. Så samtidigt som vi i EU samarbetar kring handel vilket ökar våra utsläpp – så finns det mål att utsläppen inom unionen ska minska.

Leila besöker Mattias som jobbar på ett stålverk. Han berättar för oss om hur de påverkas av EU:s handelsunion och hur EU:s miljömål påverkar dem.

Jenny hjälper oss förstå vad det innebär att vara med i en handelsunion, samt hur tullar och handelsavtal fungerar.

Kopplingar till läroplanen

Programmet knyter an till följande i det centrala innehållet i ämnet samhällskunskap:

- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.

Övningarna syftar till att utveckla följande förmågor:

- Söka information och värdera källornas relevans och trovärdighet.
- Reflektera över arbetssätt och beslutsprocesser.
- Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- Uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.

Ord och begrepp

Handel	Gemenskap	Tillverkning	Handelskrig
Råvaror	De fyra friheterna	Stålverk	Handelsavtal
Import	Fri rörlighet	Arbetsstillfällena	Miljö
Export	Tjänster	Skatter	Utsläpp
Tullar	Kapital	Konkurrens	Gemensam valuta
Handelsvara	Medborgare	Gemensam marknad	Centralbank
Stål	Investera	Handelsunion	
Kol	Masugn	Ståltullar	
Beroende	Produktion	Fri marknad	

Repetera och diskutera

- Handeln är EU:s ryggrad säger statsvetaren Jenny Madestam. Vad menar hon med det?
- Hur förklaras sambandet mellan handel och fred? Varför är det så?
- Varför besöker Leila just ett stålverk? Vad får hon lära sig om EU:s påverkan på den svenska stålindustrin?
- Varför är vi beroende av både export och import?
- Borde Sverige gå med i valutasamarbetet? Vad tycker eleverna?

Ta reda på mer

- Vilka är Sveriges stora exportvaror?
- Vad behöver vi importera?

Fördjupning

ÖVNING: HUR PÅVERKAR EU VÅR SKOLA?

Skicka utsända från klassen till olika personer på skolan för att ställa frågor om hur EU-regler påverkar deras arbete och vad de anser om det:

- Ansvarig för skolmatsalen
- Skoltekniker
- Rektor
- Lokalvårdare
- Lärare

Förberedelser:

Förvarna personerna om att eleverna kommer med frågor. Du kan även behöva göra lite förberedande research åt dina kollegor så att de enklare kan svara på frågorna.

I klassrummet sammanställs uppgifterna som klassen har samlat in.

Avsluta övningen med att diskutera:

- Vad anser ni om att EU-regler även påverkar på så pass lokal nivå som er skola?
- Vad verkar positivt?
- Något som verkar onödigt eller direkt negativt?
- Något som förvånade er?

AVSNITT 3

SAMARBETE

Om avsnittet

EU samarbetar inom flera områden och oftast fungerar samarbetet bra. Men 2015 när så många från kriget i Syrien ville söka skydd i Europa på en och samma gång sattes EU:s samarbete gällande migration på prov.

Trots att EU har ett regelverk som reglerar att alla medlemsländerna måste dela på ansvaret för dem som söker skydd i Europa, så började flera EU-länder säga ifrån om att ta emot asylsökande.

Långt in på hösten 2015, var Sverige ett av få länder, som fortsatte ta emot dem som sökte skydd i Europa. Men tillslut tog det stopp även för oss. Sveriges regering krävde nu att andra EU-länder måste ta sitt ansvar, men utan gensvar. Därför stängde Sverige sina gränser och införde passkontroller och ändrade reglerna gällande den svenska migrationspolitiken.

I detta avsnitt får ni följa med Leila ner till Malmös gränspolis som fortfarande påverkas av det som kallas flyktingkrisen.

Jenny Madestam fördjupar sig i EU:s samarbeten och vad som händer när EU-länder bryter mot överenskommelser.

Kopplingar till läroplanen

Programmet knyter an till följande i det centrala innehållet i ämnet samhällskunskap:

- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen.
- Immigration till Sverige förr och nu.

Övningarna syftar till att utveckla följande förmågor:

- Söka information och värdera källornas relevans och trovärdighet.
- Reflektera över arbetssätt och beslutsprocesser.
- Analysera och kritiskt granska lokala, nationella och globala samhällsfrågor ur olika perspektiv,
- Uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv.

Ord och begrepp

Tillflykt	Flyktingkrisen	Tillfälliga	Rösträtt
Forskning	Asyl	Resedokument	Böter
Miljö	Dublinförordningen	Stämplor	Bli uteslutet
Polis	Gränspolis	Migrationsverket	Katastrofberedskap
Gränskontroller	Rättslig prövning	Fingeravtryck	Omvärld
Pass	Passkontrollant	Goda intentioner	Migration
Passkontroller	Asylpolitik	Överenskommelse	Flyktingströmmar
Schengenavtalet	Uppehållstillstånd	EU-domstolen	
Visum	Permanent	Regelverk	

Repetera och diskutera

- Vad innebär Schengenavtalet?
- Varför tror ni att den fria rörligheten anses så viktig inom EU?
- Vad är Dublinförordningen? Vad var det som inte fungerade 2015?
- Vad händer när en medlemsstat i EU bryter mot avtal?
- Vilka exempel på lyckade EU-samarbeten tar filmen upp?

Ta reda på mer

ÖVNING: EU I NYHETSFLÖDET

Låt eleverna söka på nätet efter aktuella nyheter som rör EU. Klassen kan delas in i mindre grupper som fokuserar på de olika institutionerna exempelvis. Varje grupp väljer en eller två nyheter som de återberättar med egna ord för resten av klassen.

Tips:

Tipsa eleverna om att använda sökfunktionen på olika tidningars hemsidor för att till exempel leta efter artiklar som innehåller "EU-domstolen".

Fördjupning

ÖVNING: JA ELLER NEJ TILL EU

Nu har eleverna hunnit en bit i att skapa sig en egen åsikt om EU. Som avslutning på momentet kan eleverna som fördjupning ges i uppgift att ytterligare utveckla sina tankar och åsikter om samarbetet inom EU och Sveriges medlemskap. Vad tycker de verka fungera bra? Vad verkar fungera mindre bra? Bör Sverige fortsätta vara medlem i EU? Varför, varför inte?

Arbetet kan redovisas på olika sätt, individuellt eller i helklass:

- En debatt i klassrummet
- En argumenterande text
- En film- eller ljudinspelning där de förklarar sina ståndpunkter

Tips:

Tipsa eleverna om att använda sig av de nya begrepp som de har lärt sig, att ge exempel och att använda sig av modellen "å ena sidan, å andra sidan" i sina resonemang. Som förberedelse inför övningen kan ni även titta på UR:s film *Att förstå kunskapskraven – nyanserade resonemang och komplexa samband*.